

Pääkaupunkiseudun ateistit ry:n oma-alotteinen lausunto asiassa HE 127/2021 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, lukiolain ja tutkintokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta)

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Valiokunnan on annettava asiasta lausunto sivistysvaliokunnalle. Yhdistyksemme antoi 21.9.2021 sivistysvaliokunnalle tästä asiasta lausunnon, jossa kehoitimme valiokuntaa harkitsemaan, että se pyytäisi perustuslakivaliokuntaa lausumaan myös aikuisten perusopetuksen sääntelystä. Nyt kehoitamme perustuslakivaliokuntaa itse harkitsemaan, että se tarkastelisi kysymystä lausunnossaan.

Aikuisille annettavasta perusopetuksesta säädetään perusopetuslain 1 §:n 3 momentin mukaan 46 §:ssä, jonka 1 momentin toinen virke taas luettelee ne muut perusopetuslain säännökset, joita aikuisten perusopetukseen sovelletaan. Mutta hallituksen esityksessä perusopetuslakiin lisättäväksi ehdotettua 3 a §:ää lapsen edun ensisijaisuudesta ei ehdoteta lisättäväksi 46 §:n luetteloon, vaikka vastaava säännös ehdotetaan lisättäväksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 2 §:n 2 momenttiin ja lukiolain 2 §:n 2 momenttiin. Eikö Yhdistyneiden kansakuntien lapsen oikeuksien yleissopimusta tältä osin halutakaan korostaa myös aikuisten perusopetuksessa oppivelvollisuutta suorittavien suhteen? Eikö tilanne ole vastoin perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusvaatimusta?

Ongelman juuri on siinä, että 46 §:n sovellettavien säännösten luettelon päivittäminen on aina laiminlyöty perusopetuslakia muutettaessa. Itse asiassa 46 §:ää on muutettu vain kahdesti. Ensin 1.8.2018 voimaan tulleella lailla 1507/2016, jolla maahanmuuttaneiden suuresti kasvaneen perusopetuksen tarpeen tähden 46 §:ssä tarkoitetun opetuksen (alkuperäiseltä nimeltään muiden kuin oppivelvollisten perusopetus, sitten oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetus) rakenne muutettiin, jolloin luettelosta vain poistettiin ”11 §” tämän opetuksen sisällöstä sääätäneen pykälän tultua katetuksi 46 §:ssä suoraan. Toisen kerran 46 §:ää muutettiin 1.8.2021 voimaan tulleella nimen muutoksen sisältäneellä lailla 1216/2020, jolla ei luetteloon puututtu. Tarvitaan luettelon kokonaispäivitys. Sitä ennen ei 3 a §:ää voisi luetteloon lisätä. Hallituksen esitys on johtamassa tilanteeseen, jossa olisi vähintäänkin epäselvää, tulisiko 3 a §:n koskea myös aikuisten perusopetusta. Sellainen epäselvyys taas olisi vastoin perustuslain 2 §:n 3 momentin vaatimusta, että julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin.

Yhdistyksemme teki 7.4.2017 perustellun esityksen opetus- ja kulttuuriministeriölle 46 §:n päivittämisestä menetelmänä ja tavoitteena yhdenmukaisuus lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain kanssa, jolloin erityisesti luettelon säännöksiin viitattaisiin lisäyksiin, että kuitenkin niissä tarkoitetut opipilaan huoltajan valinnat tekee opiskelija. Muu olisi vastoin perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusvaatimusta. Osoittautui, että luetteloon ei tulisi lisätä 35 a §:ää kasvatuskeskustelusta, mutta jälleen nykyinen tilanne on epäselvä.

Esitystämme tuki puheenjohtajan kantelu samoin 7.4.2017 eduskunnan oikeusasiamiehelle aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista. Niissä oli jouduttu ongelmiin 46 §:n luettelon päivittämättömyyden kanssa, kuten erityisesti peiteltyssä viittauksessa perusopetuslain 3 §:n 3 momentissa säädettyyn vaatimukseen, että opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Tämä säännös, tarkoittaen yhteistyötä alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajien

kanssa, suljettiin nimittäin tieteen tahtoon pois 46 §:n luettelosta. Esityksemme mukaan se tulisi siihen sisällyttää. Vastaava säännös on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 124 §:n 2 momentissa ja lukiolain 31 §:n 1 momentissa, mutta pois sulkien aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan järjestettävän lukiokoulutuksen, jossa siinäkin on oppivelvollisuuttaan suorittavia. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 26 §:n 1 momentin mukaan koulutuksen järjestämisessä sovelletaan, mitä edellä mainituissa kolmessa opetusta ja koulutusta koskevassa laissa säädetään erityisesti yhteistyöstä opiskelijoiden huoltajien kanssa. Tilanne on siis hyvin epäyhdenvertainen oppivelvollisuuttaan eri tavoin suorittavien opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa suhteen. Aikuisten perusopetusta ja lukiokoulutusta koskevat poikkeukset pitäisi poistaa.

Yhteistyö oppilaiden ja alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajien kanssa esiintyy monessa kohdin hallituksen esitystä. Näin on perusopetuslain 46 §:n luetteloon sisältyvän 29 §:n muutettavaksi ehdotetussa 7 momentissa, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:ään lisättäväksi ehdotetussa 6 momentissa ja lukiolain 40 §:ään lisättäväksi ehdotetussa 7 momentissa. Samoin perusopetuslain 36 a §:n muutettaviksi ehdotetuissa 1 ja 2 momenteissa; yhdistyksemme lakiehdotuksessa tämä 36 a § on lisätty 46 §:n luetteloon. Lukiolain 42 §:n muutettavaksi ehdotettu 1 momentti viittaa opiskelijan huoltajaan, eikä momentissa ole rajoitettu nuorille tarkoitetun oppimäärän mukaan järjestettävään lukiokoulutukseen.

Nähdään, että velvoite yhteistyöstä alle 18-vuotiaiden opiskelijoiden huoltajien kanssa olisi johdonmukaisuuden vuoksi syytä säätää kattavaksi.

Apulaisoikeusasiamies siirsi yllä mainitun kantelun opetus- ja kulttuuriministeriön käsiteltäväksi. Ministeriö lupasi lausunnossaan 13.12.2017 apulaisoikeusasiamiehelle siltä vaadittuna toimenpiteenä tarpeenmukaisia säännösmuutosesityksiä jo vuodeksi 2018. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita päivitetäisiin sitten säännösmuutosten mukaisesti. Mutta näistä lainsäädäntötoimista ei ole kuulunut mitään.

Aikuisten perusopetuksen sääntelyn epätydyttävä tila perustuslainkin kannalta perusopetuslain 46 §:n 1 momentin sovellettavien säännösten luettelon päivittämättömyyden tähden olisi perustuslakivaliokunnan otettava lausunnossaan huomioon. Tilaa voisi tämän hallituksen esityksen yhteydessä parantaa ainoastaan sivistysvaliokunnan mietintöön sisältyvällä tilan selostuksella ja hallitukselta tilan korjausta edellyttävällä lausumaehdotuksella, joita taas perustuslakivaliokunta voisi omalla kannanotollaan tukea.

Allekirjoitus (kynättä): Matematiikan dosentti Jouni Luukkainen
puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry [www.ateistit.fi]
Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI
p. 045 2129 763; jouni.luukkainen@helsinki.fi